

Kokemuksia tohtoripromootiosta: Kannattaako osallistua?

15.9.2022

Tohtoripromootio on korkein akateeminen juhla. Promootio on tarkoitettu kaikkien tietyllä aikavälillä valmistuneiden tohtorien yhteiseksi valmistujaisjuhlaksi. Tohtoripromootioita järjestetään suomalaisissa yliopistoissa noin 4–5 vuoden välein, ja joskus promootiot voivat olla myös yhdistettyjä maisteri- ja tohtoripromootioita. Tämän artikkelin tarkoitus on kuvata tohtoripromootiota tapahtumana sekä tuoda esiin omia kokemuksia tapahtumasta ja käytännön järjestelyistä.

Koska kyse on akateemisesta valmistujaisjuhlasta, tohtoripromootiota voisi verrata ylioppilasjuhliin, jotka on järjestetty tohtoreille. Tohtoreiksi valmistuneille annetaan tohtorin arvonimi. Ylioppilas on akateemisen arvon ensimmäinen taso, joten tässä mielessä promootio tulisikin nähdä jatkumona, jossa juhlitaan akateemisen uran korkeinta saavutusta eli tohtoriksi valmistumista. Siksi tilaisuudessa vilisee samoja elementtejä kuin lukioiden juhlissa: kuunnellaan musiikkia, laitetaan päähine päähän sekä lauletaan Gaudeamus igitur ja tanssitaan vanhojen tansseja. Melko nostalgista, jos lukioajoista on hyvät muistot.

Tilaisuuteen liittyy paljon perinteitä ja käyttäytymissääntöjä. Tilaisuudessa nimetään esimerkiksi kunniatohtoreita. Kunniatohtoreiksi voidaan nimetä henkilöitä, jotka ovat tehneet yhteiskunnallisesti merkittävän uran esim. tutkimuksen alalla tai muulla sektorilla. Kunniatohtorisuus on arvonimi eikä siten vaadi varsinaista tohtorintutkintoa.

Promootioon osallistuminen on tohtoriksi väitelleille vapaaehtoista, joten jokainen uusi tohtori joutuu itse tekemään päätöksen osallistumisesta. Mikäli tilaisuuteen ilmoittautuu, ainoastaan promootioaktin harjoituksiin ja varsinaiseen promootioaktiin on pakollista osallistua. Päätöksenteossa joudutaan usein hakemaan tietoa aiemmin promovoiduilta tohtoreilta tai tilaisuuden järjestäjiltä. Omat kokemukseni liittyvät Tampereen uuden

yliopiston ensimmäiseen tohtoripromootioon 12.-14.8.2022. Aikataulullisten haasteiden takia osallistuin vain promootioharjoituksiin, promootioon ja promootioillalliseen 12.–13.8. Minulla ei siis ole omakohtaisia kokemuksia valmistelujuhlasta miekanhiomisineen tai puutarhajuhlasta.

Onko se rahan arvoista?

Kun saa promootiokutsun, alkaa käytännön järjestelyiden miettiminen: Pääsenkö tilaisuuteen? Paljonko se maksaa ja mitä se vaatii minulta? Samalla takaraivossa saattaa kyteä ajatus siitä, että olisi hienoa päästä juhlistamaan raskaan väitösprosessin päätöstä. Monelle promootio onkin odotettu tapahtuma.

Promootio on usein monipäiväinen juhla, joten sitä varten on raivattava tilaa kalenterista sekä sovittava monista käytännön kuvioista, kuten majoituksesta, matkustamisesta, puvuista, lasten hoidosta jne. Tämä aiheuttaa luonnollisesti kustannuksia. Onneksi promootion järjestävä yliopisto on tehnyt yleensä edullisia sopimuksia majoituspalveluista ja ohjeistaa tarkemmin pukuvuokrissa ja tohtorinhattujen tilaamisessa. Ohjeet ja kutsu promootioon tulevat yleensä noin puoli vuotta ennen h-hetkeä. Vaikka kustannukset kuulostavat alustavissa laskelmissa korkeilta, voi ainakin osan kustannuksista vähentää tulonhankkimiskuluina verotuksessa. Tämä on hyvä pitää mielessä, jos hinta hirvittää.

Osallistumispäätös on siis mitä suurimmissa määrin kustannuskysymys. Omat kustannukset olivat seuraavat: promootion osallistumismaksu kahdelta hengeltä yhteensä 500 €, frakin vuokra 150 €, hotellimajoitus kahdelle päivälle pysäköinteineen 252 €, tohtorinhattu 659 € (en tarvinnut miekkaa, sillä olen valmistunut tekniikan alalta), matkat promootioon, tanssiharjoituksiin, puvunsovitukseen sekä frakin noutoon 378 € (km-korvauksella laskettuna) sekä promootiokuvien tilaaminen 108 €. Kuluja kertyi siis yhteensä 2074 €. Miekan hankinta olisi nostanut kokonaiskustannukset noin 2500 €:n.

Tohtorinhattu ja miekka

Ensimmäinen vaihe on varmistaa tohtorinhatun ja mahdollisen miekan saaminen tarpeeksi ajoissa ennen promootiota. Tilaukset pitää tehdä useita kuukausia ennen promootiota, sillä toimitusajat ovat pitkiä ja tilauskanta voi ruuhkautua ennen tapahtumaa. Hatunvalmistajia voi hakea ja vertailla Googlen avulla. Itse valitsin helsinkiläisen Melanders Hattfabrik -nimisen yrityksen. Yritys on laadukas ja tarjoaa päänmittausaikoja ympäri Suomea. Sovimme mittauksen Seinäjoella työpäivän oheen, mikä helpotti huomattavasti hatun tilausta. Hattu valmistuikin sovitussa aikataulussa ennen promootiota. Myös miekan saa tilattua usein samasta yrityksestä.

Tanssiharjoituksia

Mikäli promootiossa tanssitaan vanhojen tanssit, niitä pitää harjoitella avecin kanssa ennen promootiota. Tampereen yliopiston promootiossa tanssittiin Poloneesi, hidas valssi, Cicapo sekä Lambeth walk. Tansseja on siis huomattavasti vähemmän kuin lukiossa, mikä helpotti niiden omaksumista. Jos lukion vanhojen tansseista ei ole kovin pitkä aika, osa tansseista voi muistua mieleen ”selkärangasta”. Onneksi harjoitukset

järjestettiin virka-ajan ulkopuolella ja ne ajoittuivat pääosin kesäloma-aikaan. Meillä oli mahdollista osallistua vain kahteen harjoittelukertaan, mutta opimme tanssit nopeasti hyvän opettajan ansiosta.

Pukukriisi

Eniten promootioon valmistautumisessa mietitytti pukeutumisen tarkka etiketti. Pukujen pitää olla erilaisia valmistelujuhlaan, promootioon, illalliseen sekä mahdolliseen puutarhajuhlaan. Promootio-ohjeissa kerrotaan tarkemmin, milloin mitäkin pukua tulee käyttää ja ohjeet löytyvät erikseen sekä promovoitavalle että avecille. Valmistelujuhlassa sopii miehille tumma puku, mutta promootioaktissa ja illallisella pitää olla frakki. Toisaalta frakissa tulee olla tumma liivi promootion aikana ja valkoinen liivi illallisella, mikä voi aiheuttaa hämmennystä. Tällaiset yksityiskohdat onkin katsottava huolellisesti läpi ennen pukujen hankintaa. Frakit ovat omaksi ostettaessa melko hintavia (erään pukuliikkeen mukaan 1000 € ylöspäin), joten puvun vuokraus voi olla paras vaihtoehto. Pukujen saatavuus on hyvä varmistaa useita kuukausia ennen promootiota. Pukuvuokraan sisältyykin yleensä kaikki tarvikkeet liiveistä kiiltonahkaisiin kenkiin. Lisäksi pukuvuokraamot voivat neuvoa ja opastaa pukukoodin kanssa, mistä kokemattomat voivat saada elintärkeitä vinkkejä.

Naisten pukukoodi noudattelee akateemisten juhlien suosituksia. Eli promootioaktissa tulisi olla musta täysipitkä puku. Yksityiskohtaiset ohjeet on kuitenkin hyvä ottaa huomioon, sillä puvulta vaaditut ominaisuudet vaihtelevat myös naisilla. Lisäksi on hyvä tutustua avecien pukuohjeisiin.

Promootioharjoitukset ja valmistelujuhla

Tohtoripromootion ensimmäinen päivä alkaa promootioaktin harjoituksilla. Harjoituksissa on erittäin tärkeää olla paikalla, jotta varsinainen promootioakti sujuu ongelmitta. Harjoituksissa käydään läpi istumajärjestys sekä se, miten juhlatilaan saavutaan kulkueessa. Lisäksi harjoitellaan lavalle nouseminen, tohtorinhattujen päähän painaminen sekä tohtorin arvonimen ja tunnusten vastaanottaminen ja lavalta poistuminen. Mikäli osallistujia on paljon, kaikki eivät välttämättä pääse harjoittelemaan jokaista vaihetta. Siksi on tärkeää seurata ja kuunnella ohjeita. Mallioppimisesta on hyötyä, jos kaikki ei olisikaan harjoitusten jälkeen selvää.

Harjoitusten jälkeen siirrytään usein valmistelujuhlaan, jossa suoritetaan ns. miekanhiomiset ja pidetään akateemisia puheita. Valmistelujuhlassa voidaan suorittaa myös vanhojen tanssien kenraaliharjoitukset. Valmistelujuhla jäi itseltäni valitettavasti väliin aikatauluhaasteiden takia.

Promootioakti ja jännitys

Varsinainen promootioakti on yleensä harjoituksia seuraavana päivänä. Promootioakti on monipäiväisen tapahtuman varsinainen h-hetki. Tilaisuus on ainutlaatuinen kokemus, josta pitäisi pystyä nauttimaan.

Promootioaktin juhlakulkueeseen jännitys alkoi tiivistyä. Monet kulkueessa kertoivat avoimesti jännityksestä. Tunnustan, että itseänikin jännitti, vaikka jännitys ei ollut läheskään niin suurta kuin ennen väitöstilaisuuden alkua.

Jännitys katoaa oikeastaan vasta siinä vaiheessa, kun on itse käynyt lavalla. Oman vuoron odottaminen saa sydämen pomppoilemaan. Ajatus mokaamisesta ei kuulosta hyvältä. Mielessä voi olla kaatuminen lavan portaisiin tai se, näkeekö yleisö oman jännityksen. Ennen omaa vuoroa voi vielä tarkkailla muiden käyttäytymistä lavalla ja kerrata ohjeita. Lopulta kyse on yksinkertaisesta arvonimen vastaanottamisesta sekä nyökkäämisestä promoottorille ja yleisöön päin katsomisesta. Nyökkäyksen ajankohta voikin jäädä monelle epäselväksi. Ainakin Tampereen ohjeisiin kuului, että yleisölle kumarretaan yhteisesti vasta lopussa ennen lavalta poistumista.

Promootioaktissa kuullaan musiikkia ja hyviä akateemisia puheita. Ensin promovoidaan kunniatohtorit. Kunniatohtorit ovat usein nimekkäitä vaikuttajia ja esimerkiksi Tampereen yliopiston promootiossa ehkä tunnetuin kunniatohtoreista oli YK:n entinen pääsihteeri Ban Ki-moon.

Promootioairueet juoksuttavat tilaisuutta eteenpäin ja jokainen penkkirivi tohtoreita käy vuorollaan vastaanottamassa tohtorin arvonimen ja tunnukset – osa miekalla tai ilman. Tämä voi olla monituntinen operaatio, jos promovoitavia on paljon. Tilaisuudesta ei saa poistua aktin aikana, joten on huolehdittava vessassa käynnistä ja ruokailun ajoittamisesta. Promootioaktissa lauletaan myös kansallislaulu, jonka aikana promovoidut tohtorit pitävät yleisestä käytännöstä poiketen hatut päässä.

Kaikkeen ei välttämättä osata varautua hyvälläkään valmistautumisella. Meillä kävi ikävä tapaus, kun kesken promootioaktin eräs yleisössä sai sairauskohtauksen ja tilaisuus jouduttiin keskeyttämään hetkeksi. Tällaisessa tilanteessa pasmat saattavat mennä sekaisin sekä järjestäjiltä että promovoiduilta. Onneksi tätä varten on varauduttu myös turvasuunnitelmilla.

Promootioaktin jälkeen tilasta poistutaan yhteisesti. Tämän jälkeen on tarjolla virvokkeita ja asetutaan juhlajumalanpalvelusta varten neliriviseen kulkueeseen. Tässä vaiheessa voi nähdä myös omaisia ja vastaanottaa onnitteluja.

Juhlajumalanpalvelus järjestetään usein suurimpien kaupunkien tuomiokirkoissa. Jumalanpalvelus on juhlallinen ja noudattelee jumalanpalvelusten liturgiaa. Järjestäjiä voidaan ottaa mukaan esimerkiksi yhteiseen esirukoukseen ja raamatunlukuun.

Illallinen ja vanhojen tanssit

Juhlajumalanpalveluksen jälkeen on pari tuntia vapaata aikaa valmistautua iltajuhlaan: Käydä vaihtamassa puku, levätä, syödä ja hoitaa juoksevia asioita. Tässä vaiheessa voi rentoutua, sillä varsinainen jäykkä osio eli promootioakti on ohi. Mielikin kevenee huomattavasti, kun edessä on mukavaa yhdessä oloa. Koronan jälkeinen aika teki omasta kokemuksesta erityisen juhlallisen. Vihdoin oli aika ottaa rennommin.

Illallistilaan saavutaan avecin kanssa. Järjestäjät ohjaavat promovoidut tohtorit alkumaljojen kanssa oikeille istumapaikoille. Istumaseuraksi voi tulla tuttuja tai tuntemattomia. Istumajärjestykseen eli plaseeraukseen pystyy vaikuttamaan etukäteen esimerkiksi promootioharjoitusten jälkeen. Illallisella on aikaa tutustua uusiin ihmisiin, ja illan aikana vaihdetaan usein omia kokemuksia väitöstyöstä sekä kuullaan huikeita elämäntarinoita.

Illallinen alkaa maljan nostolla, puheilla sekä alkuruoalla. Lisäksi tarjolla on musiikkia ja kunniatohtorin puhe. Illallinen on erittäin laadukas ja tarjoilut hyviä. Illallisjuomat voi valita sekä alkoholittomina että alkoholillisina. Pääruoan jälkeen tarjoillaan kahvia ja jälkiruokaa. Ennen keskiyötä tanssitaan vanhojen tanssit.

Vanhojen tanssit tanssittiin Tampere-talon käytävällä, mikä teki siitä hupaisan kokemuksen, sillä promovoitavia oli monta sataa. Tila ei yksinkertaisesti riittänyt. Ahtaus ei kuitenkaan haitannut menoa ja kaikki tuntuivat nauttivan tilaisuudesta – osa aina pikkutunneille asti.

Lopuksi

Lukijaa saattaa askarruttaa, mitä mieltä itse olin osallistumisesta. Kannattiko osallistua? Vastaus on ehdottomasti ja rehellisesti kyllä. Kustannukset olivat korkeita, mutta kokemus oli sen arvoinen.

Kari Laasasenaho
erityisasiantuntija, FT
SeAMK

Promovoidut tohtorit aveceineen jonottavat illallispöytiin Tampere-talossa 13.8.2022 (kuva: Jonne Renvall, Tampereen yliopisto).